

סדר תפלת פורים סימן תרצג

1. טור אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצג
כתב רב עמרם ז"ל בליל פורים אחר קריאת מגילה אומר ובא לציון וי"א שא"א אותה לפי שאין עיקר הגאולה בלילה אלא מתחילין ואתה קדוש

2. הגהות מיימוניות הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ב
[ו] אומר על הנסים בערבית פורים אף על פי שלא קראו את המגלה ולא כאשר פסק בסדר רב עמרם שאין לאומרו עד לאחר קריאת מגילה ועיין בהלכות פורים:

3. בית יוסף אורח חיים סימן תרצג
וז"ל ארחות חיים (הל' פורים אות לב) אין אומרים תחינה ולא למנצח ושיר מזמור בשני הימים אבל לקרות בתורה ולהזכיר על הנסים אסור כי אם בארבעה עשר עכ"ל ואינו יודע מה אסור יש בהזכרת על הנסים.

4. דרכי משה הקצר אורח חיים סימן תרצג
ואינו מבינו דמאחר דאין צריך לאמרו אם אומרו הוי הפסק בתפלה ובברכת המזון ואין לך איסור גדול מזה:

5. ב"ח אורח חיים סימן תרצג
ולפע"ד הדבר פשוט דאסור הוא ואם אמר על הנסים בחמשה עשר צריך לחזור ולהתפלל דמשנה ממטבע הברכה שטבעו חכמים הוא ולא דמי למתפלל במוצאי שבת שתיים דמבדיל בראשונה ואינו מבדיל בשנייה ואפילו הכי אם הבדיל בשניהם לא מחזירין ליה כמו שכתב הר"ף ריש פרק תפלת השחר (ברכות יח א) דהתם ודאי כיון דמוצאי שבת הוא ותקנת חכמים להבדיל בתפלה במוצאי שבת ושפיר עביד דאבדיל אלא דלכתחלה אין צריך לאבדולי בתשלומין אבל הכא בחמשה עשר לאו פורים הוא ולא אתקון לומר על הנסים בתפלה אלא לפורים:

6. מור וקציעה סימן תרצג
[שעג א] ע"ד [ד"ה כתב ר"ע]. ואינו יודע מה איסור יש בהזכרת על הנסים בט"ו. עיין לעיל (סימן ק"ח). ובאמת אנא אמינא ליה, ואי איישר חילי אקבעיניה להילכתא, ואמאי לא, מכיון דקבלינן ט"ו נמי ל"ט מדכתיב במגילת תענית. ולא נצרכה אלא לאסור של זה בזה כו'. ובו היה עיקר הנס בשלמותו. מי גרע להזכיר בו מעין המאורע מ"ט ב' של גליות, כ"ש הכא דאיכא תרתי, משום ספיקא דיומא נמי מיבעי לן למימריה (ואין טעם ברור שלא לנהוג בפורים ספקא דיומא, אלא משום ד"ט דדבריהם הוא, ודיינו שנקל בקריאת מגלה שני ימים, משום טרחא דצבורא, משא"כ בהזכרה)... להכי ודאי מאן דמדכיר מעין המאורע בט"ו אין מחזיחין אותו. הכי חזי לי.

7. שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצג סעיף א
(א) אחר קריאת המגילה בערבית, אומר: ואתה קדוש ...

8. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצג סעיף א
(א) אחר קריאת המגילה וכו' - עיין במ"א שמצדד דאחר שמו"ע אומר ק"ש עם התקבל וכ"כ בא"ר ואחר אמירת ואתה קדוש שאומרים אחר קריאת המגילה יאמר ק"ש בלא תתקבל וא"ר כתב דיכול ג"כ לומר תתקבל ויחזור תתקבל על תפלה דבסדר קדושה ובשחרית יאמר חצי קדיש אחר ש"ע ולאחר סדר קדושה ק"ש עם תתקבל:

9. ערוך השולחן אורח חיים סימן תרצג סעיף ב
ויש שכתבו לומר חצי קדיש קודם המגילה [לבוש וט"ז] מיהו במנהגים כתוב שיאמרו קדיש שלם מיהו וודאי בלא תתקבל

והעולם אומרים תתקבל אחר שמ"ע וגם אחר ואתה קדוש ודבר תמוה הוא וכבר תמהו על זה [שם] וממ"נ אם אומרים תתקבל אחר שמ"ע לא יאמרו תתקבל אחר ואתה קדוש [מג"א] והיותר נכון דעיקר תתקבל צלותהוון הוא על שמ"ע וא"כ אין לומר אותו אח"כ וכן ראוי להנהיג

10. פסקי תשובות אורח חיים סימן תרצג אות ב
המנהג הפשוט שנתקבל בכל קהלות האשכנזים לומר אחר שמו"ע קדיש תתקבל ולאחר המגילה קדיש שלם בלא תתקבל.

והטעם שלא נוהגין כמו בכל מוצ"ש לומר אחר שמו"ע חצי קדיש אחר אמירת ואתה קדוש קדיש תתקבל וכמו שנוהגין בתפלת שחרית (גם בפורים) הוא משום שכיון שיש הנוהגין להתפלל ערבית מבעוד יום ואח"כ ממתנינים עד צאת הכוכבים לקריאת המגילה, והרי הוא הפסק גמור בין קדיש תתקבל לתפלת שמו"ע, ולכן נתפשט המנהג תמיד, אף אם מתפללים בלילה, לומר קדיש תתקבל מיד אחר שמו"ע.

11. כף החיים סימן תרצג סעיף א
ואחר התפילה אומר הש"ץ קדיש עד לעילא ואינו אומר תתקבל לפי שצ"ל סדר קדושה אחר קריאת המגילה ואז יאמר תתקבל

12. שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצג סעיף ב
אומר: על הנסים, (ד) בלילה וביום. הגה: ואם לא אמרו, אין מחזירין אותו (טור). ואין אומרים על הנסים רק ביום י"ד, (ו) אבל לא בט"ו (ב"י בשם א"ח ומנהגים); ובליל י"ד, אף על פי שלא קראו המגילה עדיין, אומר: על הנסים, בתפלת ערבית. (הגהות מיימוני פ"ב).

13. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצג סעיף ב
(ד) בלילה - אפילו אם הקדים להתפלל ערבית קודם צאת הכוכבים:

(ו) אבל לא בט"ו - כיון שאין שייך זה לאותו היום הו"ל שלא מעין המאורע והוי הפסק בתפלה מיהו אם אמרו אין מחזירין אותו דמ"מ יש קצת שייכות בימים אלו. כרכים הספיקות אם הם מוקפות חומה אומרים על הנסים בתפלה בשני ימים ואין זה הפסק כיון דמספק אומרים. שחרית משכימין לביה"מ. אין לחלוץ התפילין אף שהתפללו כבר עד אחר קריאת המגילה דדרשינן ויקר אלו תפילין [מנהגים]:

14. מחצית השקל אורח חיים סימן תרצג ס"ק ב
שחרית משכימין לבית הכנסת. והיינו טעמא כיון שמוטל על כל אחד להתעסק באותו יום במצות רבות, משלוח מנות ומתנות לאביונים ואכילת סעודת פורים, וגם מאחרים אותו יום בבית הכנסת בקריאת מגילה ואמירת פיוטים, לכן משכימין לבית הכנסת כדי שישאר שהות ביום:

15. פסקי תשובות אורח חיים סימן תרצג אות ז
וכשחל ט"ו אדר בשב"ק אין אומרים תחנון ולמנצח בירושלים ביום א' ט"ז אדר לכו"ע, משום שהוא יום משתה ושמחה, ונכון לנהוג שבכל ערי ארץ ישראל לא יאמרו תחנון ולמנצח ביום א', חדא, מפני כבודה של ירושלים, ועוד שרבים הערים בא"י שהם בכלל ערי הספיקות אם היו מוקפות חומה מימות יב"נ (ע' ס' תרפ"ח אות ז) ובהם מדינא אין לומר תחנון.

16. הנהגות ופסקים (הגר"ח זוננפלד) הנהגות - פורים
מנהגו היה לשמש כשליח ציבור בתפילת מנחה של פורים כמו ביום הכיפורים, והיה דרכו לזמר את קדיש תתקבל בנוסח של ימים נוראים, באמרו: פורים כפורים.

קריאת התורה

23. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף ל עמוד ב
משנה. בפסח קורין בפרשת מועדות של תורת כהנים...
בפורים - ויבא עמלק,

24. ר"ן על הרי"ף מסכת מגילה דף יא עמוד א
בפורים ויבא עמלק. לפי שהמן יצא מזרעו ואף על גב דלית
ביה אלא ט' פסוקים וקי"ל דאין פוחתין מי' פסוקים בבהכ"ל
היכא דמפסיק עניינא שאני:

25. בית יוסף אורח חיים סימן תרצג
והרא"ש (ס' ב) בפרק הקורא עומד ועכשיו נהגו לחזור פסוק
אחרון כדי להשלים עשרה פסוקים:

26. שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצג סעיף ד
מוציאין ס"ת וקורין בפרשת ויבא עמלק, ואף על פי שאין בה
אלא ט' פסוקים; כופלין פסוק אחרון כדי להשלים לעשרה
פסוקים. הגה: ואין המנהג לכפול פסוק האחרון של הפרשה.
קורין המגילה ואח"כ סדר קדושה.

27. משנה ברורה סימן תרצג ס"ק ט
(ט) עמלק - עד מדור דור ואומרים ח"ק;

28. משנה ברורה סימן תרצג ס"ק יא
(יא) וקורין המגילה - ומברכין אחריה ברכת הרב את ריבנו
כדלעיל בסימן תרצ"ב וצריכין כולן לשמוע הברכה ויש
מהמונים שאומרים אז קדיש אחר סיום המגילה ואינו נכון:

29. ביאור הלכה סימן תרצג סעיף ד ד"ה * מוציאין ס"ת
* מוציאין ס"ת וכו' - הנה תוס' מגילה (דף ד) כתבו דאין מחזיר
הס"ת למקומו אלא יושב ואוחז בידו עד שקראו את המגילה
ובלבוש משמע דמחזיר הס"ת למקומו ואח"כ קורא המגילה
וכ"כ בדה"ח אח"כ מצאתי בבית מאיר וז"ל הנה יתיר הפוסקים
השמיטו דברי התוס' ש"מ דלא ס"ל ויראה דהטעם משום
דהאוחז הא ג"כ חייב לכונן לצאת שמיעת קריאת המגילה
כדאיתא סי' תרצ"ט ואם יאחז ס"ת בידו יאה לבו על הס"ת
כדאיתא בסימן צ"ו לענין תפלה עכ"ל:

30. שיערי תשובה סימן תרצג ס"ק [ד*]
[ד*] מוציאין ס"ת כו'. ועיין בשבו"י ח"א סימן ט' בן כרך שהלך
לעיר ודעתו לחזור בזמן קריאת המגילה היינו ביום ט"ו שלו
שאז אינו חייב לקרות בי"ד והוא מתפלל בבה"כ עם הציבור
ויכול לעלות לתורה בפרשת ויבא עמלק אף על פי שאין עליו
היום חיוב קריאת המגילה

31. פסקי תשובות אורח חיים סימן תרצג אות ט
וכן הדין בבן עיר שעלה לירושלים, באופן שפטור מחובת
פורים בירושלים, שיכול לעלות לתורה, ויש שכתבו שכל זה
הוא לשיטת השבות יעקב, אבל כיון שיש פוסקים החולקים
עליו וכמו שכתבנו לענין בני א"י שבחול"ל (בסי' תצ"ו אות י"ח,
עיין שם), ולכן אם הוא בב' וה' או שב"ק שבלא"ה הוא יום
שחייב בקריאת התורה יכול לעלות, אבל בשאר ימים ישתדל
שלא יקראוהו לעליה, ואם קראוהו יעלה

17. הנהגות ופסקים (הגר"ח זוננפלד) מקורות וציונים הנהגות - פורים
ועי' בספר סגולות ישראל (ס' ס"ו) וזה לשונו, מקובל מפי
גדולי עולם דסגולה בפורים להשכים בבוקר ולהרבות
בתפילה ובבקשה לפני ה' יתברך על כל דבר הן על בני חיי
ומזוני והן על שאר דברים, וכעין יום הכיפורים שהוא יום
תפילה כך פורים הוא יום עת רצון מאוד, וכך מובא בס'
קדושת לוי עניני פורים, ולכן זמר רבינו את הקדיש במנחה
כנוסח ימים נוראים.

הלל ונפילת אפיים

18. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יד עמוד א
אי הכי הלל נמי נימא! - לפי שאין אומרים הלל על נס שבחוצה
לארץ. - יציאת מצרים דנס שבחוצה לארץ, היכי אמרינן
שירה? - כדתניא: עד שלא נכנסו ישראל לארץ הוכשרו כל
ארצות לומר שירה. משנכנסו ישראל לארץ לא הוכשרו כל
הארצות לומר שירה. רב נחמן אמר: קרייתא זו הלילא, רבא
אמר: בשלמא התם הללו עבדי ה' - ולא עבדי פרעה, אלא
הכא - הללו עבדי ה' ולא עבדי אחשוורוש? אכתי עבדי
אחשוורוש אנן. -

19. תוספות מסכת מגילה דף ד עמוד א
ואחר כך אומר תהלה ובה לציון ואין אומרים למנצח משום
דכתיב ביה צרה וצרה בפורים לא מזכירין וכן אין נופלים על
פניהם בי"ד ובט"ו משום דכתיב ימי משתה ושמחה ואומר
[[תהלים כב) למנצח על אילת השחר] משום דכתיב ביה
מפלה לעובדי כוכבים וכן בליל ארבעה עשר ואומר פטום
הקטורת וכל הסדר כמו בחול.

20. שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצג סעיף ג
[ג*] אין קורין בו הלל, (ח) ואין נופלים על פניהם. הגה: וא"א
למנצח ואל ארך אפים (מנהגים ובי"ש בשם תוספות).

21. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצג
סעיף ג
(ח) ואין נופלין וכו' - וא"א למנצח וכו' בשני ימי פורים משום
דכתיב ביה צרה וצרה בפורים לא מדכרינן:

22. שערי תשובה סימן תרצג ס"ק [ג*]
[ג*] אין קורין בו הלל - וכת' בר"י בשם המאירי דלהך טעמא
דאמרי בש"ס משום דקריאתה זו הלילא אם אין לו מגילה
לקרות בה יאמר הלל כו' והבר"י כת' כיון דרבא אמר טעמא
משום דאכתי עבדי אחשוורוש אנן כו' לא יאמר הלל כלל
והלכה כרבא דהוא בתרא וגם לגירסת הרי"ף הרא"ש והר"ן
מתקיף לה רבא כו' משמע דהלכתא כוותיה דהא לא אותיבו
עליה ולכן סתמו הפוסקים ומשמע דלעולם לא יאמר הלל ע"ש
אך במח"ב הביא דבה"ג ורמב"ם כתבו ג"כ הטעם דקריאתה
זו הלילא וכדמשמע מהמאירי ויהיב טעמא משום דמיסתבר
להו טעמא דר"נ כו' עיין שם ולפ"ז חזר הדין דמי שאין לו
מגילה יאמר הלל אך לענ"ד דעיקר כוונת הש"ס על עיקר
התקנה אבל אחרי שלא נתקן הלל בפורים משום דקריאתה
כו' ממילא שאין מקום לקרות הלל מה שלא תיקנוהו חז"ל
לאומרה היום ולענ"ד דאעפ"כ כשאין לו מגילה לקרות יש לו
לקרות הלל בלא ברכה שלפניו ושלאחריו כקורא בתהלים
ושפיר דמי ואף אם יש לו חומש שקורא בו מגילה לעצמו מכל
מקום הרוצה לקרות גם הלל בלא ברכה לא הפסיד דאפשר
דעדיף אמירת הלל שלא נתקן שיהיה בכשרות קצת כס"ת
משא"כ קריאת המגילה שעיקר תקנתה להיות כתובה
כתיקנה ולכן יוצא ידי שניהם:

